

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ РІЗНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

<https://doi.org/10.32540/2071-1476-2025-3-017>

УДК 796.062:341.38

ОБРИСИ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОЇ ГАЛУЗІ ПОВОЄННОЇ УКРАЇНИ ЯК ОНОВЛЕНОГО ЗАСОБУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОРОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ І ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОЇ СПОРТИВНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Бондарчук Н. ^{1ABDE}, Безверхня Г. ^{2BDE}, Цибульська В. ^{3BDE}

¹Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»

²Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

³Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Бондарчук Наталія Яківна

Bondarchuk Nataliia

Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, пл. Народна, 3, 88000, Україна

Uzhhorod National University, Uzhhorod, Narodna Square, 3, 88000, Ukraine

e-mail: nataliia.bondarchuk@uzhnu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-0933-9356>

Безверхня Галина Василівна

Bezverkhnia Halyna

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, м. Умань, вул. Садова, 26, 20300, Україна

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Uman, St. Sadova. 26, 20300, Ukraine

e-mail: bezverxnyagv@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-0919-7041>

Цибульська Вікторія Вікторівна

Tsybulska Viktoriia

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, м. Запоріжжя, вул. Наукового містечка, 59, 69000, Україна

Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, Zaporizhzhya, St. Naukovogo mistechka, 59, 69000, Ukraine

e-mail: vikaydpy@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-5781-3358>

Внесок автора: А – дизайн дослідження; В – збір даних; D – підготовка рукопису; E – збір коштів.

Authors' Contribution: A – Study design; B – Data collection; D – Manuscript Preparation; E – Funds Collection.

Анотація

Вступ. Сьогоднішній незадовільний стан сфери фізичного виховання і спорту України суперечить очікуванням нашого народу від України повоєнного майбутнього, а отже, образу її фізкультурно-спортивної галузі. Через окреслення її стану у майбутньому стаття висвітлює мету і напрями роботи з її модернізації і трансформації. **Мета дослідження** – аргументоване окреслення обрисів оновленої фізкультурно-спортивної галузі повоєнної України як ефективного засобу забезпечення саморозвитку особистості і формування здорової спортивної української нації на тлі оглядового розгляду проблем, що накопичилися останні-

ми десятиліттями в цій сфері, і формулювання пропозицій щодо їх розв'язання та моделювання процесів трансформації галузі в середньостроковій перспективі. **Матеріали і методи дослідження:** аналіз нормативно-правової бази; узагальнення даних наукової літератури; історико-логічний та описовий методи; порівняльний аналіз педагогічних концепцій і моделей фізичного виховання; конкретизація та узагальнення; прогнозування; педагогічне моделювання. **Результати.** У статті докладно окреслено обриси шкільного і студентського фізичного виховання у майбутньому, нової системи шкільного спорту, кадрового забезпечення фізкультурно-спортивної галузі, спортивної інфраструктури, нової структурно-функціональної моделі організації фізкультурної та оздоровчо-рекреаційної діяльності за місцем проживання та відпочинку громадян, організації фізкультурного оздоровлення в сільській місцевості, масового спорту, дитячо-юнацького спорту і спорту вищих досягнень, спортивної індустрії та фітнес-індустрії, системи обліку та моніторингу, управлінської діяльності у сфері фізичної культури і спорту. Проаналізовано можливості і перспективи реалізації окремих положень урядової Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 р. Передбачається, що система, структуру якої окреслена у статті, потужно збільшить можливості саморозвитку особистості пересічного громадянина України засобами фізичної культури, сприятиме формуванню здорової спортивної української нації. **Висновки.** Для того, щоб окреслені у статті орієнтири стали реальністю, необхідно пройти короткий, але насичений шлях реформ та оновлення. Запорукою цьому слугуватиме трансформація свідомості українського народу і формування і зміцнення у представників нашого молодого покоління нового мислення щодо фізичної культури та спорту і своєї участі в них.

Ключові слова: фізкультурно-спортивна галузь, повоєнна Україна, шкільне і студентське фізичне виховання, інфраструктура, масовий спорт, оздоровчо-рекреаційна діяльність, саморозвиток особистості, спортивна нація.

OUTLINES OF THE PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS SECTOR OF POST-WAR UKRAINE AS AN UPDATED MEANS OF ENSURING PERSONAL SELF-DEVELOPMENT AND FORMING A HEALTHY SPORTING UKRAINIAN NATION.

Annotation

Introduction. The current unsatisfactory state of the physical education and sport in Ukraine contradicts the expectations of our people from Ukraine's post-war future, and therefore, the image of its physical education and sports sector. By creating the outlines of this image, the scientific paper highlights the goal and directions of work on its modernization and transformation. **The purpose of the study** is to provide the reasoned outlines of the renewed physical culture and sports sector of post-war Ukraine as an effective means of ensuring personal self-development and forming a healthy sporting Ukrainian nation against the background of a review of the problems that have accumulated in this area over the past decades, and to formulate proposals for their solution and modeling the processes of transformation of this sector in the medium term. **Research methods:** analysis of the regulatory framework; generalization of scientific literature data; historical-logical and descriptive methods; comparative analysis of pedagogical concepts and physical education models; specification and generalization; forecasting; pedagogical modeling. **Results.** The author of the paper described in detail the outlines of the future of schoolchildren and students physical education, of a new system of school sports, of staffing of physical education and sports sector, of sports infrastructure, of a new structural and functional model of organizing physical culture and recreational activities at the places of residence and recreation, of organizing physical culture and recreation in rural areas, of mass sports, and youth sports, and sports of higher achievements, of sports industry and fitness industry, of the accounting and monitoring system, and of management activities in physical education and sports area. The article analyzes the possibilities and prospects for implementing some theses of the government's Strategy for the Development of Physical Culture and Sports for the period until 2028. It is assumed that the system, the outlines of which are created in the article, will greatly increase the opportunities for personal self-development of the average citizen of Ukraine through physical culture, and will contribute to forming of a healthy sporting Ukrainian nation. **Conclusions.** In order for the guidelines outlined in the article to become a reality, it is necessary to go through a short but intense path of reforms and renewal. The key to this will be the transformation of the consciousness of the Ukrainian people and the formation and strengthening of new thinking among representatives of our younger generation regarding physical culture and sport and their participation in them.

Keywords: physical education and sports sector, post-war Ukraine, schoolchildren and students physical education, infrastructure, mass sports, health and recreational activities, personal self-development, sporting nation.

Вступ. Поширення хвороби COVID-19 і російська агресія проти України, яка в 2022 р. призвела до найбільш кровопролитної війни в Європі з часів Другої світової, кардинально вплинули на свідомість українського суспільства, зрушили з місця процеси світового масштабу, яких світ ще не бачив у XXI столітті. Ще донедавна демократичні народи нашої планети переважно вирішували проблеми, коріння яких лежать у минулому, проте війна показала: прийшов час прокладати шлях у майбутнє. І як це не парадоксально, – агресивна та загарбницька щодо українців війна, яка стала для нас жахливою трагедією і тяжким випробуванням, водночас яскраво висвітлила обриси зазначеного шляху. Адже саме Україна опинилася сьогодні в центрі зіткнення глобальних протилежних світових сил, на зламі епох і відмінних у часі цивілізаційних образів. Страждання, які доводиться переживати українському народові, та їх відображення в його колективній свідомості ставлять питання не тільки про переоцінку цінностей, а й про принципово нове місце України в демократичному світі, яке вимагає також і тектонічних внутрішніх перетворень. І однією зі сфер, яких ці перетворення торкнуться в повоєнних умовах, є, на наше глибоке переконання, сфера фізичної культури і спорту.

В рамках такого прогнозу дозволимо собі окреслити обриси нашої фізкультурно-спортивної галузі першого повоєнного десятиріччя. Ці обриси символізують мету, яку ми повинні ставити перед собою у процесі трансформаційних змін її різних аспектів і складових. Це той бажаний образ, який ми бачимо як результат досягнення цієї мети в найближчому повоєнному десятиріччя. Він є цілісним і ґрунтується на гуманістичних цивілізаційних цінностях, на повазі до життя і прав особистості, на сприйнятті фізичного і психічного здоров'я як її найдо-

рожчого скарбу. Ми свідомі того, що втілення цього образу в життя потребує значних трансформацій у багатьох напрямках діяльності, сміливих рішень, якісних зрушень у мисленні й поведінці кожного українця в навчанні, на виробництві, в побуті, у спілкуванні, в управлінні. Але ми впевнені в тому, що українська галузь фізичної культури заслуговує на те, щоб її обриси поступово, проте впевнено й неухильно наближались до цього образу.

Тому стану, в якому фізична культура перебувала до війни і перебуває зараз, суворий вердикт вивнесла відомий в Україні фахівець у сфері фізичного виховання і спорту Тетяна Круцевич: «Сучасна система фізичного виховання перебуває у незадовільному стані. На різних рівнях функціонування фізичного виховання (освітньому, професійному) відбулися зміни, але не на краще. Фізичне виховання перестало справлятися з основним своїм завданням – фізичною підготовкою різних груп населення, розвитком фізичних здібностей, рухових умінь і навичок, що готує молодь до професійної діяльності» [1, с.270]. Отже, усвідомлюючи величезну кількість проблем, що накопичилися десятиліттями у сфері фізичної культури і спорту, орієнтуватися будемо все ж таки на образ майбутнього. Його обриси підкажуть нам, чого ми повинні досягти в найближчій повоєнній перспективі. Визначимо його як мету нашої роботи і визначимо основні шляхи її досягнення – конкретні дії та їх загальні напрями.

При цьому слід брати до уваги, що 3 червня 2022 р. в умовах тяжкої війни було прийнято рішення про надання Україні статусу кандидата на членство в ЄС. Це як ніколи актуалізувало питання формування в українського населення європейського мислення, впровадження в нашої країні європейських стандартів життя і зокрема розвитку фізичної культури та спорту. Але важливим сьогодні для нас є не сліпе запозичення, а

розумне використання європейського досвіду. На наш погляд, ми повинні наслідувати в Європі те, що стало безпосереднім результатом такого цивілізаційного феномена як масове усвідомлення на рівні загалу цінності людської особистості та її буття, цінності її прав та інтересів – незалежно від етнічної належності, віку, соціального статусу чи фінансово-економічних можливостей. Це зерно необхідно акуратно засіювати в українській національній ґрунт із нашими традиціями, особливостями менталітету, реаліями сьогодення і найбільш світлими перспективами повоєнного майбутнього. Обриси фізкультурно-спортивної галузі повоєнної України безпосередньо зумовлені сьогоднішніми змінами суспільного сприйняття реальності, його структури, формуванням у полі такого сприйняття стійкого ядра і цементування навколо нього нової української політичної нації – на тяжких уроках державного будівництва останніх десятиліть, російської агресії та загарбницької російсько-української війни, інерції долання колективних ментальних комплексів, більшість із яких формувалися ще за часи радянського минулого. Основне призначення даної статті – допомогти нам усвідомити і засвоїти ці уроки, і на основі цього спрямувати свої зусилля на розбудову фізичної культури і спорту майбутнього.

У багатьох наукових розвідках останніх років вже створено відносно потужну базу і розроблено основні напрями реформування сфери фізичної культури і спорту України. Окремими вченими запропоновано засоби і механізми здійснення реформ і забезпечення трансформаційних змін з метою не просто вдосконалення фізичної культури, а виведення її на якісно новий рівень функціонування у принципово нових політичних, соціально-економічних, культурних умовах найближчих десятиліть. Зокрема, низку праць

присвячено розробці актуальних напрямів удосконалення й розвитку сфери фізичного виховання і спорту – їх авторами є: Є. Герасимова, В. Черба [2], П. Рибалко, С. Хоменко [3], Л. Зубченко, О. Ливацький, Н. Мартинова, О. Отравенко [4], Н. Бондарчук, І. Маріонда, Е. Сивохоп та інші [5,6]. Сучасні тенденції і перспективи вдосконалення системи державного регулювання і публічного управління фізкультурною галуззю досліджують Н. Бондарчук [6], О. Борисова, Є. Петрушевський [7], О. Шевчук [8], А. Бондар, І. Петренко, О. Томенко [9], Т. Кравченко, Н. Пангелова, Р. Рижик [10], Л. Калита, М. Приймак [11]. Найважливішими, дотичними до теми даної статті, є проблематики підвищення якості фізичного виховання українських школярів і студентів, реформування системи вищої фізкультурної освіти. За цим напрямом активно працювали і працюють Т. Круцевич, Ж. Малахова, Н. Москаленко, Н. Пангелова [1,12,13], Н. Бондарчук, О. Кобаль, В. Тулайдан [13,14,15], К. Кондратьєва [16]. Питання покращення в Україні організації оздоровчо-рекреаційної роботи, надання фізкультурно-оздоровчих послуг населенню викликає науковий інтерес у Н. Бондарчук, М. Щерби [17], Ю. Вихляєва, Л. Дудорової [18], С. Цимбалюка [19]. Можливості використання досвіду провідних країн Європи на українському полі трансформації фізкультурно-спортивної сфери і зокрема – фізичного виховання дітей і молоді досліджували і досліджують О. Марченко, Н. Москаленко, Т. Сидорчук, А. Яковенко [20,21], О. Нечипорук [22], Т. Дороніна, М. Кожокар [23], Н. Бондарчук, Т. Круцевич та інші [24].

Гіпотеза полягає в тому, що ми можемо це зробити: обриси оновленої галузі послугують орієнтиром і метою діяльності для всіх, хто так чи інакше дотичний до української фізичної культури,

а в широкому сенсі – для широкого загалу різних верств нашого населення.

Мета дослідження – аргументоване окреслення обрисів оновленої фізкультурно-спортивної галузі повоєнної України як ефективного засобу забезпечення саморозвитку особистості і формування здорової спортивної української нації на тлі оглядово-го розгляду проблем, що накопилися останніми десятиліттями в цій сфері, і формулювання пропозицій щодо їх розв'язання та моделювання процесів трансформації галузі в середньостроковій перспективі.

Матеріали і методи дослідження. При підготовці статті, яка має оглядово-теоретичний характер, було використано низку таких методів. Методи аналізу нормативно-правової бази української сфери фізичного виховання і спорту та узагальнення даних наукової літератури дозволили чітко окреслити сучасне підґрунтя реформування та оновлення нашої фізкультурної галузі. Застосування історико-логічного та описового методів мало на меті простежити і зіставити різні складові становлення системи фізичної культури і спорту, починаючи з радянських часів і включаючи перші десятиріччя незалежної України. Метод порівняльного аналізу педагогічних концепцій і моделей фізичного виховання застосовано в контексті аргументації необхідності переходу нашої шкільної освіти на змішану соціально-особистісну модель фізичного виховання учнів. Методи конкретизації та узагальнення слугували для розгляду конкретних проблем галузі і репрезентації на його основі її загальної картини, з її недоліками та проблемами, що потребують усунення і розв'язання. Функція методу прогнозування у статті полягає в передбаченні повоєнного майбутнього нашої країни з опорою на ті процеси і тренди в політиці, економіці, соціальному житті, які відбуваються та яскра-

во проявляються сьогодні. Метод педагогічного моделювання полягає у виявленні та окресленні тих бажаних рис, якими повинна характеризуватися оновлена, трансформована галузь фізичної культури і спорту України, для того щоб відповідати змінам у колективній свідомості нашого народу, результатам наявних і майбутніх суспільних трансформацій, історичному поступу нашої держави в ХХІ столітті.

Результати дослідження. У середовищі фахівців та експертів з питань освіти, виховання, соціалізації добре відомо, що якісне фізичне виховання українських школярів і студентів – це потужна довгострокова інвестиція в загальне майбутнє суспільства і країни. Спробуємо окреслити обриси модернізованої освітньої галузі нашої країни, в якій фізичне виховання є більш якісним і виконує дещо іншу роль порівняно з тією, що ми спостерігали останніми десятиріччями. Така оновлена система фізкультурної освіти забезпечуватиме належний стан здоров'я населення, достатню фізичну активність і фізичну підготовленість дітей, підлітків і молоді.

Перш за все, ми бачимо в наших обрисах нову реалізовану модель фізичного виховання школярів. Сьогодні в науковій літературі описано чотири такі моделі – оздоровчо-адаптивну, спортивно-рекреативну, соціально-орієнтовану та особистісно-орієнтовану, що можуть застосовуватися на практиці в різних конфігураціях. Відмінності між ними полягають передусім у цільовій орієнтації, а також у способах вирішення основних завдань фізичного виховання, які прямо відображаються на навчально-виховному процесі в закладах середньої освіти. У більшості країн Європи раніше домінувала соціально-орієнтована модель, але сьогодні провідне місце посідають особистісно-орієнтована та оздоровчо-адаптивна моделі [23,24]. В Україні за ра-

дзянських часів застосовувалася соціально-орієнтована модель, а зі здобуттям Незалежності ми перейшли на змішану оздоровчо-рекреативну, яка поєднує в собі елементи оздоровчо-адаптивної та спортивно-рекреативної моделей [13]. Ця модель, як показали реалії останніх десятиліть, своїх функцій в Україні повноцінно не виконує. Численні причини цього не є предметом даної статті, варто лише наголосити на пропозиції переходу нашого шкільного фізичного виховання на соціально-орієнтовану модель з новим сучасним змістом, інтенсифікацією навчально-виховного процесу і значною питомою вагою професійно-прикладної, зокрема військово-прикладної підготовки [12,13]. Зрозуміло, що така пропозиція була зумовлена, насамперед, неналежним рівнем фізичної підготовленості наших юнаків на тлі необхідності захищати країну в лавах Збройних Сил України в умовах російської агресії. Втім, сьогодні, враховуючи осяжні перспективи нашого майбутнього, можемо висловити сумніви в доцільності запровадження моделі з елементами утилітаризації навчально-виховного процесу і застосування директивних методів управління навчальною діяльністю. Відтак, новою моделлю фізичного виховання школярів у наших обрисах є змішана соціально-особистісна модель, яка органічно поєднує в собі значимі складові соціально-орієнтованої та особистісно-орієнтованої моделей. На тлі певної системи організованих виховних впливів, уваги до розвитку тілесно-рухового потенціалу школярів і забезпечення певного нормативного рівня їх фізичної підготовленості така модель водночас культивує комплексний розвиток особистості школяра, самостійність у прийнятті ним рішень, реалізацію його креативних здібностей, заохочує вчителя до застосування диференційованого та індивідуального підходів у фізичному вихованні дітей, підліт-

ків, юнаків і дівчат. Якщо ми поглянемо на Європу прискіпливим узагальнюючим поглядом, то змушені будемо визнати, що, попри відсутність в країнах ЄС єдиного концептуального підходу та єдиної моделі шкільного фізичного виховання, майже всюди повагою користується саме особистісний підхід до занять фізичною культурою [25].

Ми свідомі того, що поєднання зазначених вище моделей в одну поки що залишається дискусійним питанням, тому до речними в цьому плані будуть нові дослідження, а також нові ідеї щодо трансформації нашої системи шкільної фізкультурної освіти. Водночас, не уявляємо собі саморозвитку особистості школярів (не тільки у фізичній, а й у соціальній, когнітивній, емоційній сферах) без упровадження особистісного підходу; а без такого саморозвитку, пов'язаного із самовихованням унікальних особистісних якостей, із самодетермінованістю та впевненістю в собі, не уявляємо собі формування розвиненої, зрілої духовної особистості. В обрисах нашої змішаної соціально-особистісної моделі особистісний розвиток учнів не протиставляється соціальному, натомість, вони розглядаються як єдине ціле, як система, покликана одночасно забезпечувати саморозвиток особистості і задовольняти суспільні потреби. Розуміємо, що впровадження цієї моделі вимагає стабілізації державного і суспільного життя, зростання добробуту населення, підвищення можливостей матеріально-технічного забезпечення закладів освіти, а з іншого боку – високого рівня самостійності учнів і професійного супроводу з боку педагогів [5,14]. Безперечно, подібного роду реформам повинен передувати ретельний аналіз переваг і недоліків нової моделі, підготовленості переходу на нього наших школярів та освітньої системи.

В обрисах майбутнього шкільного фізичного виховання за цією

моделлю воно ефективно вирішує завдання не тільки формування установки на збереження і зміцнення здоров'я протягом усього життя, а й культивує найкращих особистісних якостей дітей і молоді, сприяння особистісній самореалізації, формування гуманістичних ціннісних орієнтацій, навчання управлінню своїм фізичним і соціальним життям, виховання культури рухів та естетичного виховання, набуття навичок, які сприяють забезпеченню власної безпеки та безпеки оточуючих людей, і загалом виховання повноцінної, гармонічно розвиненої, фізично і психічно здорової особистості. Обриси вимальовують нам використання у навчально-виховному процесі гнучких навчальних програм з авторськими компонентами від учителів фізичної культури, альтернативних програм, що враховують регіональні особливості фізичного розвитку та фізкультурно-спортивних інтересів шкільної молоді. Фізичне виховання здійснюється на засадах компетентісного підходу, дотримання оптимального співвідношення інваріантної та варіативної складових навчальних планів. Таким чином, у ньому значною мірою реалізовані напрями модернізації системи фізкультурної освіти, окреслені в Рішенні Колегії Комітету з фізичного виховання та спорту Міністерства освіти і науки України ще від 6 липня 2018 р. «Стан фізичного виховання та шляхи модернізації у дошкільних навчальних закладах, закладах загальної середньої освіти, закладах професійної освіти та закладах вищої освіти» [14].

У майбутній системі шкільного фізичного виховання впроваджені модулі, які враховують одночасно мотиваційні пріоритети учнів, професійний рівень учителів, особливості матеріально-технічного забезпечення закладу освіти. На уроках фізичної культури, в рамках міжпредметного підходу, вивчаються теми предметів різних дотичних до фізичного

виховання і спорту природничих і суспільних наук [22]. Широко застосовуються диференційований та індивідуальний підходи, що дозволяє ефективно розвивати когнітивні навички школярів, формувати в них уміння приймати самостійні рішення. Для забезпечення вчителів інформацією про рівень фізичної підготовленості учнів функціонують відповідні нормативи і проводяться державні тести на різних етапах навчання [12]. Контроль успішності індивідуалізований, він не орієнтується на «середнього школяра» і здійснюється не за формальними показниками, а за результатами порівняння сьогоднішніх досягнень кожного учня з учорашніми [1].

Формування спортивної української нації неможливо без створення нової системи шкільного спорту. З нашої точки зору, її створення повинно відбуватися під гаслом: «не забирати дітей зі шкіл у спорт, а приводити спорт до дітей у школи». В наших обрисах шкільний спорт ми бачимо не як альтернативу ДЮСШ, а як засіб самореалізації обдарованих школярів саме в учнівському середовищі, виховання волі і впевненості в собі. При закладах освіти діють самостійні спортивні клуби, регулярно проводяться змагання шкільних команд, старшокласники займаються спортом з урахуванням їх інтересів і схильностей [24]. Для цього спорт повинен увійти в «моду» ще з початкової школи, що значною мірою залежатиме від просвітницької роботи вчителів і батьківського виховання. Розвиток шкільного спорту в авторському розумінні – це, насамперед, засіб задоволення інтересів і бажань кожної дитини, реалізація якого ґрунтується на принципі поваги до неї та до її батьків. Можна дискутувати щодо того, хто повинен відповідати за розвиток у нас шкільного спорту. Враховуючи нинішній стан, на перших етапах цю функцію може взяти на себе профільне міністерство, делегувавши з часом

частину відповідних повноважень самим закладам освіти, спортивні секції і клуби яких будуть взаємодіяти та об'єднуватися у структури, необхідні для організації змагань шкільних команд. Так буде створено систему, за якої в закладах освіти зможуть діяти осередки шкільного спорту, а на національному рівні буде залишатися певна централізація у вирішенні управлінсько-організаційних питань. Якщо в країні буде працювати цілісна система шкільного спорту, вона може допомогти спеціалізованим спортивним школам (ДЮСШ) у здійсненні спортивного відбору, але, перш за все, через участь у змаганнях вона допоможе самим школярам реалізувати себе в середовищі однолітків, виховати впевненість у собі, дисциплінованість, функції соціального згуртування і контролю [5].

Ми бачимо обриси системи, яка відповідає всім європейським стандартам і документам, що цілком природно з урахуванням того, що Україна є кандидатом на членство в ЄС. Відповідно до Європейських рамок якісного фізичного виховання, підлітки, юнаки і дівчата набувають важливих для подальшої життєдіяльності рухових компетентностей, розуміння індивідуальної та соціальної цінності свого здоров'я і регулярної фізичної активності, відповідальної особистої та суспільної поведінки, формують навички позитивного конструктивного мислення і самоуправління [20,21].

Сьогодні в українських наукових колах багато уваги приділяється кризовому стану фізичної культури в закладах вищої освіти, викликаному спочатку зменшенням кількості годин на фізичну культуру, а згодом – повним її переведенням на факультатив та скасуванням обов'язкового підсумкового контролю (заліку) у другому і четвертому семестрах. Ці міністерські рішення викликають у науковців переважно негативну оцінку, яка доповнюється

закриттям чи реорганізацією окремих кафедр фізичного виховання [12,14,16]. Слід зазначити, що з 2023 р. на міністерському рівні розглядається питання повернення фізичної культури як обов'язкової дисципліни в систему вищої освіти. Однак чи варто будувати з нуля той самий будинок, який вже був зруйнований, нехай і помилково? На наш погляд, це дискусійне питання. Якщо ми подивимося на зарубіжні приклади, то переконаємося, що питання це вирішується по-різному. В американській вищій освіті, наприклад, немає обов'язкових занять з фізичної культури, проте більшість студентів добровільно займаються у спортивних секціях і центрах фізичного оздоровлення, для чого створені сприятливі умови. Можливо, варто зробити акцент на формування у студентському середовищі «моди» на фізичну культуру і спорт, працювати над формуванням у студентів свідомого бажання бути частиною студентського спорту. При цьому заняття з фізичної культури можуть бути повернені в переліки навчальних дисциплін на перших курсах за умови добровільної форми залучення здобувачів освіти і залежно від профілю кафедри чи вишу. Щодо змін у системі їх ціннісних пріоритетів, фундамент поширення «моди» на спорт повинен закладатися вже в закладах дошкільної та середньої освіти. В наших обрисах майбутнього вже в дошкільному віці батьки визначаються, які спортивні секції дитина буде відвідувати в початковій школі, гімназії, ліцеї, а від цього залежатиме й те, якими будуть її спортивні інтереси під час навчання в закладі вищої освіти. Тоді у студентському віці юнаки і дівчата самі будуть активно займатися оздоровчими видами фізичної культури чи обраними видами спорту, якщо для цього будуть створені сприятливі умови. Насамперед у кожному закладі повинні функціонувати декілька спортивних секцій – наприклад,

фітнесу, гімнастики, футболу, баскетболу, плавання, які будуть приваблювати студентів через механізми розвитку внутрішньої мотивації.

В наших обрисах майбутнього система фізичного виховання в закладах вищої освіти орієнтована на студента, який відчуває себе самостійним і відповідальним суб'єктом усього освітнього процесу, чітко усвідомлює, якої освітньої траєкторії він повинен дотримуватися, чого він хоче від життя й від освіти, що він буде робити з набутими знаннями й навичками. Освітнє середовище в закладах освіти моделюється і функціонує насамперед з орієнтацією на задоволення потреб та інтересів здобувачів освіти. Вони виступають головним ядром, під яке підлаштовується потенційне формування людських і ресурсних можливостей закладу чи його осередку (факультету, кафедри). Між учасниками освітнього процесу існує взаємоповага, а конкретні стосунки будуються на засадах партнерства і взаємодопомоги. Всеукраїнський центр студентського спорту проводить загальнонаціональні студентські флешмоби з фізкультурно-спортивним контекстом, змагання в рамках Всеукраїнської Універсиади, спартакіади з різних видів спорту, свята здоров'я та інші фізкультурно-оздоровчі і спортивно-масові заходи. Завдяки впровадженню нових інноваційних технологій навчання студентська фізична культура заохочує репродуктивну пізнавальну діяльність, допомагає розкривати творчий потенціал юнаків і дівчат [14].

Немає сумнівів у тому, що якість нашої вищої фізкультурно-спортивної освіти, її відповідність європейському рівню прямо залежатиме від загального рівня української вищої освіти. При цьому багато питань виникає щодо тих чи інших аспектів участі України в Болонському процесі, враховуючи важливість

не тільки використання кращого європейського досвіду, не тільки доступу українських фахівців до європейського ринку праці, а й наповнення освітньої системи важливим для становлення політичної нації національним змістом, використання в ній національних науково-педагогічних здобутків та ознайомлення з ними європейської спільноти [1]. Сьогодні, попри очевидні успіхи євроінтеграції на певних напрямках, дуже повільно просувається процес інтеграції України в європейський ринок праці. 29 жовтня 2024 р. Урядом було затверджено План заходів щодо приєднання до Європейської мережі служб зайнятості (EURES), проте реальна ситуація змушує скептично оцінювати найближчі перспективи такої інтеграції. Внутрішній ринок праці України характеризується хронічно багатьма проблемами, до яких останніми роками додалися проблеми, пов'язані з війною. Наприклад, сьогодні, станом на жовтень 2025 р., на ринку праці посилення дефіциту кадрів парадоксально поєднується зі зменшенням кількості офіційних вакансій. Не було й немає зрушень у справі мотивації молоді до продуктивної діяльності в нашій країні. Якщо середня заробітна плата в Німеччині становить понад €4,3 тис. на місяць (понад 200 тис. грн.), у Польщі – близько €1,2 тис. (близько 58 тис. грн.), то офіційна середня зарплата в Україні, за даними Пенсійного фонду, становила в серпні 2025 р. 19813,71 грн.¹ (трохи більше ніж €400). При цьому для багатьох є зрозумілою умовність навіть такого показника, адже величезна кількість пересічних громадян з вищою освітою реально отримують менш ніж 15 тис. грн. Отже, необхідно зауважити, що наші обриси фізкультурно-спортивної галузі повоєнної України можуть бути реальними тільки при впровадженні ринку праці, системи її оплати, та при наблизенні

її розмірів як мінімум до польських значень. Це тло, без якого, зокрема, немає підстав серйозно обговорювати питання кадрового забезпечення сфери фізичної культури і спорту.

Останніми десятиліттями ми є свідками хронічного дефіциту кваліфікованих кадрів у нашій галузі. Сьогодні більшість людей, які в ній працюють, не демонструють спроможності розробляти і впроваджувати інноваційні моделі фізкультурно-спортивної діяльності. Управлінські кадри не готові до формування перспективних стратегій, залучення ресурсів через механізми державно-приватного партнерства, активного використання в роботі сучасних цифрових інструментів. Система підготовки кадрів для галузі залишається переважно педагогічною або тренерською по суті, тобто вона недостатньо охоплює собою компетентності, пов'язані зі стратегічним плануванням, менеджментом, економікою спорту, спортивним правом та етикою [10]. Чимало дотичних до цього питання проблем окреслено у Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 р., затвердженій Постановою Кабінету Міністрів України № 1089 від 4 листопада 2020 р. [5,6,26]. До важливих умов забезпечення сфери фізичної культури і спорту кваліфікованими кадрами належать, з нашої точки зору, розробка стандартів відповідності кількості галузевих фахівців різного профілю до кількості населення в регіональному розрізі, впровадження нової системи підвищення кваліфікації з урахуванням передового міжнародного досвіду, підвищення на ринку праці престижності відповідних професій. Слід наголосити на тому, що останнє залежить не тільки від матеріального заохочення, важливу роль відіграє громадська думка. В наших обрисах майбутньої післявоєнної України престижність тієї чи іншої професії відповідає реальній

1 Середня заробітна плата за даними ПФУ. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/average/pfu/2025/>.

соціальної цінності працівника цієї професії. У здоровому суспільстві праця банківського клерка навіть дотична до ефективного розміщення коштів клієнтів банку та ефективного фінансового посередництва, не може бути більш престижною, ніж праця педагога чи культурного діяча, спрямована на акумуляцію суспільного досвіду і передачу його наступним поколінням, а отже, на забезпечення в перспективі умов для суспільного прогресу. Те ж саме стосується і працівників сфери фізичної культури і спорту, від роботи яких значною мірою залежать благополуччя і якість життя людей, стан громадського здоров'я і в цілому майбутнє нашої країни [3].

У зазначеній вище Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 р. чимала увага приділяється спортивній інфраструктурі [26]. В перспективі ми повинні мати рівномірний розподіл її матеріально-технічної бази з точки зору регіонів, закладів і спортивних споруд, видів спорту, що можливо тільки після інвентаризації спортивної інфраструктури, комплексного аналізу розвитку різних видів спорту в регіонах, запровадження моніторингу відвідуваності та загальної ефективності використання спортивних споруд. Сьогодні наша спортивна інфраструктура вимагає приведення у відповідність до сучасних вимог величезної кількості споруд і майданчиків, будівництва багатофункціональних спортивних майданчиків з інтерактивною підтримкою оздоровчого тренування (тобто, з можливістю виконувати вправи з віртуальним «тренером» через сканування QR-кодів), полів і майданчиків для спортивних ігор з безпечним штучним покриттям. Приємно, що облаштування таких безкоштовних спортивних майданчиків і парків, зокрема з інформаційною підтримкою, передбачене в загальнонаціональній програмі «Здорова Україна», розробленій у 2020 р. з метою забез-

печення різних верств населення базовим набором інструментів збереження і зміцнення здоров'я [6]. Вважаємо, що на друге дихання заслуговують функціонуючі сьогодні інклюзивні осередки оздоровчої фізичної культури в окремих локаціях, а для їх повноцінної роботи в перспективі потрібні як сучасна спортивна інфраструктура, так і сучасне спортивне обладнання та інвентар [5]. У наших обрисах відповідний ринок повинен бути насиченим, а обладнання та інвентар – доступними як для окремих осіб, так і для закладів фізичної культури і спорту. Для розвитку вітчизняного виробництва конкурентноздатних товарів фізкультурно-спортивного призначення після війни потрібні будуть потужні інвестиції, а вони можуть бути тільки відповіддю на відповідний соціальний запит. Отже, ми знову маємо справу з формуванням у громадян нової свідомості. Крім цього, для формування такого запиту вже повинен бути запущений процес змін у сфері матеріально-технічного забезпечення галузі і створення сучасної інфраструктури. Це залежатиме від державної політики, від підтримки на державному рівні інвестування у вітчизняне виробництво якісного і доступного спортивного обладнання та інвентарю – не задля конкуренції зі світовими брендами, а для наповнення внутрішнього ринку і збільшення доступності необхідних товарів [19].

В наших обрисах майбутнього фізкультурно-спортивної галузі повоєнної України у більшості населення вже сформована внутрішня потреба активного дозвілля і занять фізичними вправами у вільний від професійної діяльності час. Формування такої потреби відбувається за умови усвідомлення певним критичним числом людей тієї простої істини, що фізична культура – це не інструмент тимчасового фонового задоволення в частковому оздоровленні чи покращенні сво-

го емоційного стану, а значуща соціальна цінність, невід'ємна складова індивідуального способу життя і природного соціального буття спортивної нації. Ми передбачаємо впровадження ефективної структурно-функціональної моделі організації фізкультурної та оздоровчо-рекреаційної діяльності за місцем проживання та відпочинку громадян, у рамках якої на рівні громад діють центри оздоровчо-рекреаційної роботи з населенням з основними функціями забезпечення відповідними послугами якомога більшої кількості місцевих жителів, загальної координації всієї оздоровчо-рекреаційної діяльності на даній території. За такими центрами закріплені певні об'єкти, споруди, зокрема майданчики окремих закладів освіти та дворові майданчики житлового сектору [17,18]. Звичайно, для повноцінної реалізації окресленого повинно бути оновлено доступну фізкультурно-оздоровчу інфраструктуру в мікрорайонах і парках, і це є питанням не тільки організації на державному та комунальному рівнях, а й самоорганізації населення на основі стійкого інтересу до самостійних занять оздоровчою фізичною культурою. Перший аспект пов'язаний із забезпеченням надання за місцем проживання доступних оздоровчо-рекреаційних послуг, які відповідають очікуванням і запитам більшості жителів даних територій, з роботою громадських спортивно-оздоровчих клубів за інтересами, з рівномірним розподілом по території громади комерційних оздоровчих закладів. Другий аспект зумовлений проявами на індивідуальному рівні змістової та організаційної самостійності, що залежать від рівня сформованості особистісних когнітивних, емоційних, мотиваційних, вольових і поведінкових компетентностей щодо здорового способу життя і ролі фізичної культури у зміцненні здоров'я, а також, безперечно, – від належних побутових умов

проживання, вміння раціонально організувати свій час, навичок самоспостереження і самоконтролю при дозуванні фізичних навантажень [4,15]. Сьогодні в багатьох країнах здобуває популярність така форма цих проявів, як Street Workout – самостійні масові заняття фізичними вправами у дворах, в парках, на спортивних майданчиках міської забудови. Вважаємо, що за описаних нами умов спеціально організувати просвітницьку роботу за місцем проживання не потрібно, оскільки найкраще мотивують живі приклади: коли знайомі та сусіди активно відвідують спортивно-оздоровчі клуби чи фітнес-заклади, самостійно займаються фізичними вправами на спортивному майданчику – це вже найкращий мотиватор приєднатися до них, а далі просвітництво відбувається природним шляхом, коли активісти діляться своїм досвідом оздоровлення і дають гарний приклад. Таким чином, фізична культура сама стає органічним джерелом просвітницької роботи серед населення щодо необхідності і важливості оздоровлення за рахунок занять фізичними вправами.

Організація фізкультурного оздоровлення в сільській місцевості, з нашої точки зору, – при чіткому розподілі функцій різних управлінських структур галузі на місцевому рівні – повинна перебувати в компетенції сільських чи селищних територіальних громад, адже ніхто не може знати справжні інтереси і запити селян краще них самих. Отже, в наших обрисах громада сама вирішує всі питання щодо оздоровлення населення, зокрема засновує заклади фізичної культури і спорту при сільських чи селищних радах, займається фінансуванням та утриманням спортивних майданчиків. Звичайно, для цього вона повинна мати належні ресурсні можливості, а це вимагає вдосконалення податкового законодавства. За цієї умови, а також за умови наявності в місцевих радах актив-

них і небайдужих людей громади зможуть використовувати пільги та інші заохочення для підприємств, які спрямовують частину свого прибутку на оздоровлення населення, будівництво об'єктів фізичної культури та спорту, організацію відпочинку, раціонально розпоряджатися власним майном та активами, з яких можна отримувати прибутки. Громади, які успішно розвивають на своїй території фізичну культуру і спорт, де більшість населення бере активну участь у своєму оздоровленні, повинні користуватися державною фінансовою підтримкою у вигляді дотацій і субвенцій. Наявність спортивних споруд, так само як і чисельність фізкультурно-спортивних кадрів, повинна бути прив'язана до кількості населення відповідних адміністративно-територіальних одиниць з урахуванням вікового і соціального складу, фінансово-економічних можливостей, фізкультурно-оздоровчих інтересів його більшості.

Масовий спорт сьогодні асоціюється в нашій країні з великою кількістю проблем, серед яких – управлінська неузгодженість, незадовільна робота центрів фізичного здоров'я населення, брак інформаційного забезпечення спортивних заходів і багато інших. Трансформації в цій сфері і створення нової системи масового спорту надзвичайно важливі, оскільки шкільний спорт і масовий спорт – це дві головні цеглини в усій конструкції нової української спортивної нації. Ми повинні розглядати масовий спорт як біологічний, соціальний, психологічний та естетичний вимір якості життя населення будь-яких вікових і соціальних груп. Сьогодні він не задовольняє очікування більшості навіть дотичних до нього людей. Виникає питання: якою ми хочемо бачити систему масового спорту в перспективі? Перш за все, в цій системі сучасні спортивні практики забезпечують кожній людині широкий вибір у плані реалізації своїх інтересів.

Вони активно презентуються в електронних мережах, просуваються не тільки в спортивних, а й у соціальних медіа з використанням якісного інформативного контенту. В рамках масового спорту в усіх регіонах країни, в міській і сільській місцевості, проводяться оздоровчі заходи, аматорські змагання, флешмоби за участі широких верств населення, які демонструють можливості і переваги як спортивних практик, так і оздоровчих систем, зокрема фітнес-технологій. На відміну від фізичної культури в сільській місцевості, управління сферою масового спорту здійснюється централізовано, і головну роль у цьому відіграють спортивні федерації, які мають для цього відповідні стимули та автономію. У даному контексті складовою трансформації масового спорту є реалізація концепції реформи, репрезентованої ще в грудні 2023 р. громадською організацією «Спортивний контекст». У цій моделі важливі функції виконують регіональні федерації різних видів спорту, спортивні клуби, волонтери і заклади освіти, і участь останніх забезпечує спайку між шкільним і студентським та масовим спортом – другий плавно впливає з першого, є його продовженням.

Коли ми хочемо щось розвивати, ми повинні ясно бачити, від чого ми можемо відштовхнутися і чого нам потрібно досягти. В цьому плані важливо реалізувати намічену у Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 р. інвентаризацію всіх інфраструктурних об'єктів із визначенням потенційного рівня доступності, організувати дієвий моніторинг ефективності їх використання [26]. Сподіваємося на поступову розбудову широкої мережі мультиспортивних і багатофункціональних комунальних спортивних комплексів. Вважаємо, що для здійснення таких реформ потрібна активізація державного впливу на формування попиту на послуги у сфері масо-

вого спорту. Його фінансування ми бачимо централізованим, з використанням адресних інструментів, які дозволяють тримати фокус управлінської уваги не на утриманні інфраструктурних об'єктів, а на обслуговуванні конкретних людей, на їх оздоровленні. Причини необхідності централізованого фінансування полягають у тому, що спортивні послуги населенню характеризуються високою капіталоемністю та інформоемністю, а будівництво та оснащення спортивних споруд вимагає значних капіталовкладень [6]. Вони будуть виправданими за умови популярності масового спорту серед населення, особливо молоді, а це можливо в разі утвердження в суспільстві відповідної сталої традиції. Багато європейських країн можуть слугувати для нас у цьому контексті гарним прикладом. Так, у середньому в Західній та Північній Європі близько 40% населення займаються масовим спортом хоча б раз на тиждень. У Швеції лише близько 10% дорослого населення ніколи не займаються фізичною культурою і спортом, а всі інші так чи інакше дотичні до фізичної активності. Отже, нам потрібні люди з новим мисленням, здатні сформувати таку традицію, якої наразі немає, здатні своїм прикладом створити навколо масового спорту ореол здоров'я і престижності. Це послугує формуванню в масовій свідомості ціннісних установок щодо особистісної і суспільної корисності популярних спортивних практик.

Обриси майбутнього нашого дитячо-юнацького спорту та спорту вищих досягнень відрізняються від сьогоденних реалій не так різко, проте ці напрями також вимагають серйозних змін і вдосконалення. У дитячо-юнацькому спорті необхідно оптимізувати співвідношення кількості дітей і підлітків, які тренуються в різних видах спорту на різних етапах багаторічної спортивної підготовки, збільшити частку позабюджетного фінансування

ДЮОШ, підвищити вагу і розширити можливості спортивних шкіл у сільській місцевості. Система спорту вищих досягнень очікує на повну відмову від рудиментів радянського минулого в організаційно-управлінських питаннях, збільшення обсягів фінансування і більш раціональний розподіл коштів, відкриття нових сучасних баз олімпійської підготовки, налагодження взаємовідносин між державним сектором і самодостатніми спортивними федераціями на засадах партнерства, розробку і втілення в життя нової комерційної моделі професійного спорту за кращими світовими зразками та юридичну перебудову рамок його функціонування, створення Національної платформи доброчесності спорту та єдиної консультативної служби медико-біологічного та фармацевтичного забезпечення підготовки спортсменів. Головними суб'єктами управління спортом вищих досягнень повинні бути Національний олімпійський комітет, профільні федерації та спортивні клуби [2,7]. Спортивна індустрія країни в нашій моделі майбутнього значною мірою перебуває в царині неприбуткових організацій. Її залежність від бюджетного фінансування і добровільних внесків, відповідно, вимагатиме вдосконалення управлінських механізмів державного фінансування і координаційної роботи, стимулювання галузевих структур до участі в соціальних проєктах спортивного спрямування [6].

До сучасного стану нашої фітнес-індустрії менше питань порівняно з іншими напрямками роботи фізкультурно-спортивної галузі, адже йдеться переважно про комерційні заклади, які оперують сучасними механізмами маркетингу. Проте їх доступність поки що не поширюється на широкий загаль населення. В перспективі, сподіваємося, заклади фітнес-індустрії зможуть органічніше поєднувати в собі комерційні функції з функціями

оздоровлення людей і відтворення духовного потенціалу українського суспільства. Важливими завданнями найближчого майбутнього на цьому напрямі є підвищення значимості та ефективності функціонування закладів, які працюють переважно на основі бюджетного фінансування і добровільних внесків, розробка нових соціальних проєктів, які можуть бути реалізовані спільно неприбутковими організаціями та бізнес-структурами, зростання соціально-економічних можливостей пересічного громадянина та сім'ї, що дасть їм змогу регулярно користуватися фітнес-послугами комерційних закладів, створення багатопрофільних фітнес-центрів і впровадження в їх роботу новітніх технологій та інтерактивних програм оздоровлення [6].

Вже сьогодні ми бачимо в наших обрисах роботу нових інструментів обліку та моніторингу у сфері фізичної культури і спорту. Одним із них є державні електронні реєстри всіх суб'єктів фізичної культури і всіх спортивних споруд. Гарний приклад для реалізації цієї ідеї було подано в червні 2025 р., коли Міністерство культури та стратегічних комунікацій України запустило цифрову платформу, що об'єднала в єдину електронну систему всі заклади культури – спочатку Київської та Вінницької областей. Впровадження зазначених реєстрів означає впорядкування всієї статистичної інформації про роботу галузі, зменшення видатків на адміністрування, більш ефективну реалізацію управлінських рішень. Іншим інструментом є моніторинг фізичного і психічного здоров'я всіх громадян або громадян певних вікових категорій (наприклад, старших за 50 років) на принципах добровільності і доступності. Частково ця ідея вже міститься у загальнонаціональній програмі «Здорова Україна», в якій йдеться про впровадження системи медичних обстежень усіх осіб, старших за 55 років. З нашої точки зору,

потрібен також моніторинг фізичної активності громадян, які представляють різні соціальні групи. Такий добровільний моніторинг вимагає відповідного рівня свідомості населення, тому він прямо пов'язаний із саморозвитком особистості. Якщо громадянин відчуває турботу і небайдужість з боку держави, в нього з'являються додаткові стимули для соціальної активності, підвищення продуктивності своєї професійної та соціальної діяльності; він відчуває, що його соціальні зобов'язання перебувають у балансі із соціальними правами. Таким чином, у нього формується не тільки особиста, а й соціальна відповідальність за стан свого здоров'я. В обрисах майбутнього перед нами вимальовуються доступні сервіси дистанційного оформлення фізкультурно-оздоровчих послуг та окремі інтерфейси відгуків щодо надання таких послуг закладами фізичної культури і спорту. За допомогою таких сервісів людям простіше визначатися з тим, яких саме фізкультурно-оздоровчих послуг вони бажають і потребують. Зрештою, слід вказати на новий рівень громадського контролю у фізкультурно-спортивній галузі. Станом на сьогодні немає навіть більш-менш чітко окреслених механізмів громадського контролю за розподілом ресурсів, прийняттям управлінських рішень, реалізацією конкретних програм і проєктів у цій сфері. Прозорість і звітність у ній нижчі навіть порівняно із суміжними галузями, якщо мова йде про державну соціальну політику [9,10].

Дискусія. Будь-яка людина відчуває себе здоровою, коли в її організмі є баланс, своєрідна рівновага в роботі різних ланок. Це ж стосується і державного «організму». В даному разі мова йде про важливість збалансованої координації та розподілу повноважень між державою та іншими суб'єктами галузевого управління у сфері фізичної культури і спорту; про оптимальний баланс публічних

і приватних засад у регулюванні відносин у галузі, про сталу традицію державно-приватного партнерства. Всього цього ми не бачимо сьогодні, але це наша мета, тому наш світлий образ оновленої фізкультурно-спортивної галузі не може без цього обійтися. В наших обрисах між собою тісно і плідно співпрацюють органи державної влади, громади та органи місцевого самоврядування, федерації різних видів спорту, громадські об'єднання, суб'єкти приватного сектору. На наш погляд, сьогодні науковцям та управлінцям варто звернути увагу на розробку типових моделей співпраці різних суб'єктів управління та адміністрування в галузі, а разом з ними – і додаткових мотиваційних механізмів для комерційних суб'єктів, які вбачають перспективу роботи на ринку фізкультурно-оздоровчих послуг [10,11]. У науковому середовищі є пропозиції щодо необхідності надання профільному органу виконавчої влади (сьогодні це Міністерство молоді та спорту України) міжгалузевого статусу і покладення на нього завдання розробки загальнонаціональної моделі розвитку галузі. Вважаємо це дискусійним питанням, залишаючись упевненими в тому, що Україні слід рухатися в напрямку поступового зменшення ролі держави в управлінні сферою фізичної культури і спорту. В Німеччині, наприклад, держава не втручається в регулювання відносин у фізкультурно-спортивній сфері, а відносини між її суб'єктами регулюються звичаями спортивного середовища і нормами фізкультурно-спортивних організацій [21]. Утім, в українських реаліях найближчого майбутнього, як ми могли побачити, на окремих напрямках трансформації галузі держава та її політика можуть зіграти вирішальну роль, а централізоване управління та фінансування є вкрай необхідними.

В обрисах модернізованої сфери фізичної культури і спорту на-

шої країни держава декларує тільки те, що може реально робити і забезпечувати, а це означає, що законодавча та нормативно-правова база узгоджені з ресурсними можливостями держави [8]. Сьогодні з державного бюджету України на розвиток фізичної культури і спорту виділяється понад 2% його видаткової частини, з регіональних бюджетів – понад 5%. Це в декілька разів більше, ніж виділялося у передвоєнні роки, але це значно менше, ніж виділяється в більшості розвинених країн ЄС. Якщо ці частки не будуть підвищені, нам буде дуже важко досягти того стану галузі, який окреслюємо в даній статті. Отже, слід розраховувати на успішне післявоєнне відновлення економіки та подальше прискорення соціально-економічного розвитку країни, що забезпечить суттєве збільшення ресурсних можливостей держави. В наших обрисах майбутнього працюють ефективні інструменти податкового стимулювання бізнесу, використання грантів, пільг, компенсацій для тих комерційних суб'єктів, які інвестують у фізичну культуру та спорт, особливо в будівництво нових об'єктів спортивної інфраструктури. Державні та регіональні оздоровчі і спортивні програми належним чином фінансуються, оскільки будь-яке зростання «вартості життя» обумовлює за собою своєчасне збільшення бюджетних витрат на фінансування галузі. В сьогоднішніх реаліях коригування бюджетних витрат перманентно відстає від такого зростання. Фінансування коригується з урахуванням запитів населення та обсягів і характеру фізкультурно-оздоровчих і спортивних послуг, що надаються населенню. На всіх рівнях забезпечується прозоре бюджетування. Щодо цього останнього положення, нещодавно українським представництвом Transparency International спільно з Інститутом політичної освіти були досліджені 13 сфер відповідальності міської влади, і

було виявлено, що загальна прозорість бюджетного процесу в Україні на рівні міських бюджетів не перевищує 40%. Ми ж повинні виходити з тієї банальної істини, згідно з якою громадяни мають повне право знати, як витрачаються їхні кошти, і впливати на ці процеси. Їх прозорість, безперечно, тісно пов'язана з контролем громад як за видатками, так і за формуванням бюджетів, а також з відповідальністю і небайдухістю керівників органів місцевого самоврядування. Як засвідчують представники Партнерства «За прозорі місцеві бюджети», сьогодні більшість із них переймаються лише тим, щоб бюджет був прийнятий і виконаний, усе інше їм тільки дратує. А чесність і відповідальність в управлінських ланках – це питання принципів формування управлінських структур.

Нове мислення повинно стати й запорукою виходу на новий рівень державно-приватного партнерства, насамперед, через впровадження нових механізмів взаємодії державних структур і приватного сектору в галузі. Те ж саме стосується і публічно-приватної координації на місцевому рівні. Відповідно, в наших образах бізнес бере все більш активну участь у державних програмах і галузевих проєктах, дотичних до сфери фізичної культури і спорту. Бюрократичні перепони, що можуть стояти перед ініціативами потенційних інвесторів, зведені до мінімуму. Розроблені і впроваджені чіткі процедури погодження державних фізкультурно-оздоровчих і спортивних програм та проєктів на рівні місцевого самоврядування. Невід'ємними умовами цього є добра воля конкретних осіб і відповідних суб'єктів з усіх сторін, взаємна довіра, підтримка проєктів, що реалізуються на засадах такого партнерства з боку громад, а також зрозуміла, прозора й вигідна для всіх сторін нормативно-правова база. Щодо останньої, вона повинна позбутися застарі-

лих підходів, особливо у сфері регіонального управління галузю, співпраці територіальних громад з обласними структурами чи спортивними федераціями [10]. З нашої точки зору, потребує розробки і прийняття новий закон про фізичну культуру і спорт, необхідне оновлення законодавчих актів, які регулюють різні питання участі бізнесу у фінансуванні нашої галузі.

Не маємо сумнівів у тому, що система, обриси якої ми малюємо, автоматично потужно збільшить можливості саморозвитку особистості пересічного громадянина. Як наслідок, на новий рівень вийде його особистісна і професійна самореалізація, зокрема і самореалізація в спорті. Отже, в цій системі вплив фізичної культури на саморозвиток особистості повертається в спорт у вигляді появи нових українських спортсменів високого класу. Вплив на саморозвиток відбувається за рахунок усвідомлення своїх внутрішніх рис, свого фізичного потенціалу в динаміці по мірі їх зміни й росту. Наявність певних фізичних і психічних можливостей і постійне усвідомлення їх росту загартує волю, додає впевненості в собі при будь-яких життєвих кроках, що збільшує шанси на успіх у житті та професійній діяльності. А подібна трансформація свідомості і зміцнення нового мислення щодо фізичної культури та спорту і своєї участі в них у значній кількості громадян є запорукою формування здорової спортивної української нації.

Висновки. Наші обриси оновленої фізкультурно-спортивної галузі повоєнної України, що символізують мету, яку ми повинні ставити перед собою у процесі її вдосконалення і трансформації, передбачають впровадження у процес шкільного фізичного виховання змішаної соціально-особистісної моделі, в якій належна увага приділяється саморозвитку і формуванню зрілої, гармонічно розвиненої, фізично і психічно

здорової особистості учнів, формуванню в них гуманістичних ціннісних орієнтацій. Нова система фізичного виховання в закладах середньої освіти та шкільного спорту відповідає Європейським рамкам якісного фізичного виховання і сприяє самореалізації обдарованих школярів в учнівському середовищі. В закладах вищої освіти впроваджена добровільна форма залучення студентів до занять фізичною культурою на перших курсах, при цьому такі заняття можуть відвідувати всі охочі. Великою популярністю серед молоді користується студентський спорт, для участі в якому для всіх створені сприятливі умови. Освітнє середовище моделюється і функціонує з орієнтацією на задоволення інтересів студентів, які відчувають себе відповідальними суб'єктами процесу власного фізичного виховання та оздоровлення. Система підготовки кадрів для галузі фізичної культури і спорту спрямована на набуття здобувачами освіти компетентностей, пов'язаних, крім іншого, зі стратегічним плануванням, менеджментом, економікою спорту, спортивним правом та етикою. Спортивна інфраструктура характеризується рівномірним розподілом матеріально-технічної бази з точки зору регіонів, закладів і спортивних споруд, видів спорту, представники різних верств населення забезпечені широким набором інструментів оздоровлення і задоволення потреб у руховій активності. В рамках нової структурно-функціональної моделі організації фізкультурної та оздоровчо-рекреаційної діяльності за місцем проживання та відпочинку громадян на рівні громад діють центри оздоровчо-рекреаційної роботи з населенням, спостерігається високий рівень самоорганізації населення на основі стійкого інтересу до самостійних занять оздоровчою фізичною культурою, за місцем проживання широкому загалу доступні оздоровчо-рекреаційні послуги, які відповідають

оїчуванням і запитам більшості жителів даних територій. Організацією фізкультурного оздоровлення в сільській місцевості активно займаються територіальні громади, які мають для цього належні ресурсні можливості. Масовий спорт має централізоване управління, в якому головну роль відіграють регіональні федерації різних видів спорту, спортивні клуби, волонтери і заклади освіти; його практики забезпечують кожній людині широкий вибір у плані реалізації своїх інтересів. У спорті вищих досягнень працюють нові сучасні бази олімпійської підготовки, існують продуктивні партнерські відносини між державним сектором і самодостатніми спортивними федераціями. Соціально-економічні можливості пересічного громадянина дозволяють йому регулярно користуватися послугами комер-

ційних закладів фітнес-індустрії, але в нього є й можливості відвідувати альтернативні заклади, що працюють за рахунок бюджетного фінансування і добровільних внесків. Функціонують електронні реєстри всіх суб'єктів фізичної культури та всіх спортивних споруд, регулярно на добровільній основі проводиться моніторинг фізичного і психічного здоров'я всіх громадян віком понад 50 років, а також фізичної активності осіб, які представляють різні соціальні групи. Функціонування фізкультурно-спортивної галузі, управління нею та її фінансування перебувають під постійним громадським контролем, спостерігається оптимальний баланс публічних і приватних засад у регулюванні відносин у галузі. Належно фінансуються державні та регіональні оздоровчі і спортивні програми, працюють ефек-

тивні інструменти податкового стимулювання бізнесу, використання грантів, пільг, компенсацій для тих комерційних суб'єктів, які інвестують у фізичну культуру та спорт.

Такими є загальні обриси української фізичної культури і спорту повоєнного майбутнього. Для того, щоб ці окреслені у статті орієнтири стали реальністю, необхідно пройти короткий, але насичений шлях реформ та оновлення. Запорукою цьому слугуватиме трансформація нашої свідомості, палке бажання працювати над розбудовою нової України, формування і зміцнення у представників нашого молодого покоління нового мислення щодо фізичної культури та спорту і своєї участі в них.

Конфлікт інтересів. Автор засвідчує відсутність будь-якого конфлікту інтересів.

Література

1. Круцевич ТЮ, Малахова ЖВ. Проблеми реформування у системі фізичного виховання закладів вищої освіти. Спортивний вісник Придніпров'я. 2020;1:268-77. <https://doi.org/10.32540/2071-1476-2019-1-268>.
2. Черба ВМ, Герасимова ЄВ. Стан та перспективи розвитку сфери фізичної культури в Україні. Економіка та держава. 2017;7:70-5.
3. Рибалко ПФ, Хоменко СВ, Хоменко ОС. Особливості та перспективи розвитку сфери фізичного виховання. Суми: Сумський національний аграрний університет; 2018. 146 с.
4. Зубченко ЛВ, Ливацький ОВ, Ливацька СЮ, Мартинова НП, Отравенко ОВ, Соколенко ОІ, Шинкарєва ОД, Шинкарєв СІ. Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичного виховання і спорту. Полтава: Луганський національний університет ім. Тараса Шевченка; 2023. 216 с.
5. Бондарчук НЯ. Актуальні напрями вдосконалення й розвитку системи фізичного виховання України у найближчій перспективі. Sport Science Spectrum. 2024;1:68-73. <https://doi.org/10.32782/spectrum/2024-1-11>.
6. Бондарчук НЯ, Карабанов ЄО, Маріонда П, Сивохоп ЕМ, Товт ВА. Вдосконалення системи фізичного виховання та спорту в контексті європейського розвитку. Ужгород: РІК-У; 2024. 250 с.

References

1. Krutsevych TYu, Malakhova ZhV. Problemy reformuvannya u systemi fizychnoho vykhovannya zakladiv vyshchoi osvity. (Problems of Reforms in the Physical Education System of Higher Education Institutions). Sports Bulletin of the Dnieper. 2020;1:268-77. <https://doi.org/10.32540/2071-1476-2019-1-268>.
2. Cherba VM, Herasymova YeV. Stan ta perspektyvy rozvytku sfery fizychnoi kultury v Ukraini. (The Conditions and Prospects of the Development in the Physical Education Field in Ukraine). Economy and State. 2017;7:70-5.
3. Rybalko PF, Khomenko SV, Khomenko OS. Osoblyvosti ta perspektyvy rozvytku sfery fizychnoho vykhovannya. (Peculiarities and Prospects of the Development of the Field of Physical Education). Sumy: Sumy National Agrarian University; 2018. 146 s.
4. Zubchenko LV, Lyvatskyi OV, Lyvatska SYu, Martynova NP, Otravenko OV, Sokolenko OI, Shynkarova OD, Shynkarov SI. Suchasni tendentsii ta perspektyvy rozvytku fizychnoho vykhovannya i sportu. (Modern Trends and Prospects for the Development of Physical Education and Sports). Poltava: Luhansk Taras Shevchenko National University; 2023. 216 s.
5. Bondarchuk NIa. Aktualni napriamy vdoskonalennia u rozvytku systemy fizychnoho vykhovannya Ukrainy u naiblyzhchii perspektyvi. (Topical Di-

7. Борисова ОВ, Петрушевський ЄІ. Система організації та управління спортом в Україні в умовах глобалізації. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2018;3:3-7. <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2018.3.3-7>.
8. Шевчук ОР. Соціально-орієнтовані напрями державного регулювання як фактор оптимізації розвитку фізичної культури і спорту. Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. Вернадського. Серія: Державне управління. 2019;30(69),2:113-6.
9. Бондар АС, Петренко ІВ, Томенко ОА. Сучасні тенденції управління фізичною культурою і спортом в Україні. Слобожанський науково-спортивний вісник. 2021;6:57-63. <https://doi.org/10.15391/snsv.2021-6.009>.
10. Рижик РО, Пангелова НЄ, Кравченко ТП. Актуальні проблеми управління в галузі фізичної культури і спорту в Україні в теперішній час. Педагогічна академія: наукові записки. 2025;20:1-22. <https://doi.org/10.5281/zenodo.16885004>.
11. Калита ЛВ, Приймак ММ. Публічне управління у сфері фізичної культури і спорту: стратегічні завдання та шляхи їх реалізації. Академічні візії. 2025;39:10. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14635450>.
12. Круцевич ТЮ, Пангелова НЄ, Москаленко НВ. Фізичне виховання в закладах освіти: сучасний стан і реалії сьогодення. Спортивний вісник Придніпров'я. 2023;1:67-77. <https://doi.org/10.32540/2071-1476-2023-1-067>.
13. Круцевич ТЮ, Пангелова НЄ, Бондарчук НЯ, Підлетьчук РВ. Концептуальні підходи до вдосконалення фізичного виховання допризовної молоді. Спортивний вісник Придніпров'я. 2023;2:40-50. <https://doi.org/10.32540/2071-1476-2023-2-040>.
14. Бондарчук НЯ, Тулайдан ВГ, Тимочко ОІ. Перспективи модернізації освітньої галузі України в контексті підвищення якості фізичного виховання школярів і студентів. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2023;2(53):17-22. <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2023.53.17-21>.
15. Бондарчук НЯ, Кобаль ОЮ. Самостійні заняття з фізичної культури в системі фізичного виховання студентів: теоретико-методичні та організаційні питання. Педагогічна інноватика: сучасність та перспективи. 2024;6:57-61. <https://doi.org/10.32782/ped-uzhnu/2024-6-10>.
16. Кондратьєва КВ. Сучасні проблеми фізичної культури в закладах вищої освіти. У: Актуальні проблеми фізичного виховання та спорту в сучасних умовах: матеріали Регіональної наукової інтернет-конференції; 17 листопада 2022; Дніпро. Дніпро: Дніпровський національний університет ім. Олеся Гончара; 2022. с.103-6.
17. Borysova OV, Petrushevskiy YeI. Systema orhanizatsii ta upravlinnia sportom v Ukraini v umovakh hlobalizatsii. (System of Sport Organization and Management in Ukraine under Conditions of Globalization). Theory and Methods of Physical Education and Sports. 2018;3:3-7. <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2018.3.3-7>.
18. Shevchuk OR. Sotsialno-orientovani napriamy derzhavnogo rehuliuвання yak faktor optymizatsii rozvytku fizychnoi kultury i sportu. (Social-Oriented Directions of the State Regulation as a Factor of Optimization of Physical Culture and Sports Development). Scientific Notes of V. Vernadsky Taurida National University. Series: Public Administration. 2019;30(69),2:113-6.
19. Bondar AS, Petrenko IV, Tomenko OA. Suchasni tendentsii upravlinnia fizychnoiu kulturoiu i sportom v Ukraini. (Modern Trends in Physical Culture and Sports Management in Ukraine). Slobozhanskyi Herald of Science and Sport. 2021;6:57-63. <https://doi.org/10.15391/snsv.2021-6.009>.
20. Ryzhyk RO, Panhelova NІe, Kravchenko TP. Aktualni problemy upravlinnia v haluzi fizychnoi kultury i sportu v Ukraini v teperishnii chas. (Current Management Problems in Physical Culture and Sports in Ukraine). Pedagogical Academy: Scientific Notes. 2025;20:1-22. <https://doi.org/10.5281/zenodo.16885004>.
21. Kalyta LV, Pryimak MM. Publichne upravlinnia u sferi fizychnoi kultury i sportu: stratehichni zavdannya ta shliakhy yikh realizatsii. (Public Administration in the Field of Physical Culture and Sports: Strategic Tasks and their Ways of Implementation). Academic Visions. 2025;39:10. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14635450>.
22. Krutsevych TIu, Panhelova NІe, Moskalenko NV. Fizychno vykhovannia v zakladakh osvity: suchasnyi stan i realii sohodennia. (Physical Education in Educational Institutions: Current State and Realities of Today). Sports Bulletin of the Dnieper. 2023;1:67-77. <https://doi.org/10.32540/2071-1476-2023-1-067>.
23. Krutsevych TIu, Panhelova NІe, Bondarchuk NІa, Pidleteichuk RV. Kontseptualni pidkhody do vdoskonalennia fizychnoho vykhovannia dopryzovnoi molodi. (Conceptual Approaches to the Improvement of Physical Education of Preconscription Youth). Sports Bulletin of the Dnieper.

17. Бондарчук НЯ, Чернов ВД, Щерба МЮ. Нагальні проблеми та структурно-функціональна модель організації рекреаційної діяльності населення України за місцем проживання. Україна. Здоров'я нації. 2019;2(55):21-6.
18. Вихляев ЮМ, Дудорова ЛЮ. Рекреаційні технології, їх роль і місце в системі фізичної культури. Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2022;1(145):27-31. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.1\(145\).07](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.1(145).07).
19. Цимбалюк СМ. Стан та перспективи розвитку спортивно-оздоровчої сфери в Україні. Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки. 2020;4;т.3:31-6. [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2020-284-4\(3\)-5](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2020-284-4(3)-5).
20. Москаленко НВ, Яковенко АВ, Сидорчук ТВ, Марченко ОЮ. Європейські стандарти шкільного фізичного виховання. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. 2019;4(48):51-4.
21. Москаленко НВ, Яковенко АВ, Сидорчук ТВ. Фізичне виховання школярів у зарубіжних країнах (XX ст. – початок XXI ст.). Дніпро: Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту; 2020. 259 с.
22. Нечипорук ОВ. Особливості уроків фізичного виховання та формування здорового способу життя в навчальних закладах країн Західної Європи. Педагогічний пошук. 2019;2(102):19-22.
23. Дороніна ТО, Кожокар МВ. Особливості фізичного виховання в системі освіти сучасних європейських країн. Освітні обрії. 2021;1(52):8-11.
24. Бондарчук НЯ, Круцевич ТЮ, Погасій ЛІ. Використання європейського досвіду при розробці нових концептуальних підходів до фізичного виховання українських старшокласників. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2023;1(52):37-40. <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2023.52.37-40>.
25. Vass Z, Boronyai Z, Csanyi T. European Framework of Quality Physical Education. Frankfurt: European Physical Education Association; 2018. 24 p.
26. Стратегія розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року: затверджена Постановою Кабінету Міністрів України № 1089 від 4 листопада 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020-%D0%BF#Text>.
- 2023;2:40-50. <https://doi.org/10.32540/2071-1476-2023-2-040>.
14. Bondarchuk NIa, Tulaidan VH, Tymochko OI. Perspektyvy modernizatsii osvitnoi haluzi Ukrainy v konteksti pidvyshchennia yakosti fizychnoho vykhovannia shkoliariv i studentiv. (Prospects of Modernization of the Education Field of Ukraine in the context of Improving the Quality of Physical Education of Schoolers and Students). Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Pedagogy. Social Work. 2023;2(53):17-22. <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2023.53.17-21>.
15. Bondarchuk NIa, Kobal OIu. Samostiini zaniattia z fizychnoi kultury v systemi fizychnoho vykhovannia studentiv: teoretyko-metodychni ta orhanizatsiini pytannia. (Independent Physical Training in the System of Students' Physical Education: Theoretical, Methodical and Organizational Issues). Pedagogical Innovation: Modernity and Perspectives. 2024;6:57-61. <https://doi.org/10.32782/ped-uzhnu/2024-6-10>.
16. Kondratieva KV. Suchasni problemy fizychnoi kultury v zakladakh vyshchoi osvity. (Modern Problems of Physical Culture in Higher Education Institutions). In: Actual Problems of Physical Education and Sports in Modern Conditions, materials of the Regional scientific internet conference, Nov.17. Dnipro, Oles Honchar Dnipro National University; 2022. p.103-6.
17. Bondarchuk NIa, Chernov VD, Shcherba MIu. Nahalni problemy ta strukturno-funktsionalna model orhanizatsii rekreatsiinoi diialnosti naseleennia Ukrainy za mistsem prozhyvannia. (Actual Problems and Structural and Functional Model of the Organization of Recreational Activities of the Ukraine Population in Places of Residence). Ukraine. Nation's Health. 2019;2(55):21-6.
18. Vykhliaiev YuM, Dudorova LIu. Rekreatsiini tekhnologii, yikh rol i mistse v systemi fizychnoi kultury. (Recreational Technologies, Their Role and Place in the System of Physical Culture). Scientific Journal National Pedagogical Dragomanov University. Series: Scientific and Pedagogical Problems of Physical Culture (Physical Culture and Sports). 2022;1(145):27-31. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.1\(145\).07](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.1(145).07).
19. Tsybaliuk SM. Stan ta perspektyvy rozvytku sportyvno-ozdorovchoi sfery v Ukraini. (State and Prospects of Development of Physical Culture and Sport Sphere in Ukraine). Herald of Khmelnytskyi National University. Series: Economic sciences. 2020;4;vol.3:31-6. [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2020-284-4\(3\)-5](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2020-284-4(3)-5).
20. Moskalenko NV, Yakovenko AV, Sydorchuk TV, Marchenko OIu. Yevropeiski standarty shkilnoho fizychnoho vykhovannia. (European Standards of School Physical Education). Physical Education, Sport and Health Culture in Modern Society. 2019;4(48):51-4.

21. Moskalenko NV, Yakovenko AV, Sydorhuk TV. Fizychno vykhovannia shkoliariv u zarubizhnykh krainakh (XX st. – pochatok XXI st.). (Physical Education of Schoolchildren in Foreign Countries (XX century – beginning of XXI century)). Dnipro: Prydniprovsk State Academy of Physical Culture and Sport; 2020. 259 s.
22. Nechyporuk OV. Osoblyvosti urokiv fizychnoho vykhovannia ta formuvannia zdorovoho sposobu zhyttia v navchalnykh zakladakh krain Zakhidnoi Yevropy. (Features of Physical Education Lessons and the Formation of Healthy Lifestyle in the Educational Institutions of Western Europe). Pedagogical search. 2019;2(102):19-22.
23. Doronina TO, Kozhokar MV. Osoblyvosti fizychnoho vykhovannia v systemi osvity suchasnykh yevropeiskykh krain. (Peculiarities of Physical Education in the Education System of Modern European Countries). Educational Horizons. 2021;1(52):8-11.
24. Bondarchuk NIa, Krutsevych TIu, Pohasii LI. Vykorystannia yevropeiskoho dosvidu pry rozrobtsi novykh kontseptualnykh pidkhodiv do fizychnoho vykhovannia ukrainskykh starshoklasnykiv. (Using of European Experience in the Elaborating of New Conceptual Approaches to Physical Education of Ukrainian High School Pupils). Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Pedagogy. Social Work. 2023;1(52):37-40. <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2023.52.37-40>.
25. Vass Z, Boronyai Z, Csanyi T. European Framework of Quality Physical Education. Frankfurt: European Physical Education Association; 2018. 24 p.
26. Stratehiiia rozvytku fizychnoi kultury i sportu na period do 2028 roku. (Strategy for the Development of Physical Culture and Sports for the Period until 2028). Approved by Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 1089 of November 4, 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020-%D0%BF#Text>.

Отримано/Received: 03.09.2025

Прорецензовано/Reviewed: 24.10.2025

Прийнято/Accepted: 07.11.2025

Як цитувати статтю / How to Cite:

Бондарчук Н, Безверхня Г, Цибульська В. Обрис фізкультурно-спортивної галузі повоєнної України як оновленого засобу забезпечення саморозвитку особистості і формування здорової спортивної української нації. Спортивний вісник Придніпров'я. 2025 Груд 30;(3):17-32. <https://doi.org/10.32540/2071-1476-2025-3-017>

Bondarchuk N, Bezverkhnia H, Tsybul'ska V. Outlines of the Physical Education and Sports Sector of Post-war Ukraine as an Updated Means of Ensuring Personal Self-development and Forming a Healthy Sporting Ukrainian Nation. Sportyvnyi Visnyk Prydniprovia. 2025 Dec 30;(3):17-32. <https://doi.org/10.32540/2071-1476-2025-3-017>